

Таким чином, ми проаналізували структуру і зміст мовної компетентності, її взаємозв'язок з іншими компонентами англomовної комунікативної компетентності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Лазаренко С. В. Методика самостійного оволодіння англomовною лексико-граматичною компетентністю у читанні майбутніми військовими фахівцями з інформаційно-телекомунікаційних технологій: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Київ. нац. лінгв. ун-т. Київ, 2018. 209 с.
2. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: підручник для студентів класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / О. Б. Бігич, Н. Ф. Бориско, Г. Е. Борецька та ін. / за заг. ред. С. Ю. Ніколаєвої. Київ: Ленвіт, 2013. 590 с.
3. Zadorozhna I. P. Developing language learning strategies and self-evaluation skills as key factors in promoting prospective foreign language teacher's autonomy. Педагогічний альманах. 2016. Вип. 29. С. 69-75.

Казьмірук Тетяна

здобувач другого рівня вищої освіти,

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

Науковий керівник: Шенітчак В. А., кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри англійської філології та методики навчання англійської мови

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ УЧНІВ 10 КЛАСІВ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ГРАМАТИЧНИХ НАВИЧОК

У сучасній методиці навчання іноземних мов проблема формування граматичних навичок учнів старшої школи є однією з найбільш актуальних, оскільки саме граматична правильність значною мірою забезпечує точність, логічність і завершеність іншомовного висловлення. Утім, у 10 класі граматики вже не може сприйматися лише як сукупність правил, які потрібно запам'ятати й відтворити. На цьому етапі навчання учень має не просто знати граматичну форму, а й усвідомлювати її значення, функцію та доцільність використання в конкретній мовленнєвій ситуації. У Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти зазначено, що граматична правильність пов'язана не тільки з правильним відтворенням мовних одиниць, а й зі здатністю контролювати граматичне оформлення висловлення в процесі комунікації [6, р. 133].

Проблема формування граматичних навичок в 10 класі потребує особливої уваги, оскільки в цей період учні вже не задовольняються механічним виконанням вправ і дедалі більше прагнуть зрозуміти внутрішню логіку мовного явища. Старшокласник, як правило, хоче знати не лише те, як утворюється граматична форма, а й те, яке значення вона передає, у чому полягає її комунікативна функція та чому в одній ситуації доречно вжити одну конструкцію, а в іншій – іншу. Саме тому процес формування граматичних

навичок у 10 класі, на нашу думку, повинен спиратися на психолого-педагогічні особливості цього віку.

Як зазначає Т. К. Полонська, для старшого шкільного віку характерні розвиток абстрактного мислення, здатності до аналізу, синтезу, узагальнення, а також усвідомленість, самостійність і критичність мислення [1, с. 12]. Ці якості мають безпосереднє значення для навчання граматики, адже дають змогу учням не лише запам'ятовувати правило, а й осмислювати його, порівнювати мовні явища та встановлювати зв'язок між формою, значенням і функцією граматичної одиниці. Вважаємо, що саме ця здатність до свідомого аналізу мовного матеріалу є однією з головних передумов ефективного формування граматичних навичок у старшій школі. Якщо в середніх класах учні часто діють за зразком, то в 10 класі вони вже здатні працювати з граматичним явищем на більш осмисленому рівні.

Не менш важливою є й особистісна зрілість десятикласників. С. В. Косянчук визначає старший шкільний вік як сенситивний період формування життєвої компетентності особистості, коли відбувається становлення життєвих планів, уміння приймати рішення та нести відповідальність за власний вибір [4, с. 195]. У цьому контексті навчання граматики в 10 класі повинно бути пов'язане з такими видами діяльності, які спонукають учня не лише відтворювати мовні моделі, а й висловлювати власну позицію, аргументувати, оцінювати, порівнювати. За таких умов граматична структура перестає бути ізольованою одиницею мовної системи і починає функціонувати як реальний засіб вираження думки.

У навчально-методичному посібнику за редакцією В. Г. Редька наголошено, що організація навчання іноземної мови в старшій школі має враховувати вікові можливості учнів, передбачати активізацію навчальної діяльності, а також забезпечувати контроль і самоконтроль навчальних досягнень [2, с. 24]. На нашу думку, це положення є принципово важливим саме для формування граматичних навичок. Граматична навичка не формується після одноразового пояснення правила. Вона потребує послідовного проходження кількох етапів: усвідомлення мовного явища, виконання тренувальних дій, повторення, виправлення помилок і поступового переходу до автоматизованого використання граматичної форми в мовленні. Отже, ефективне навчання граматики в 10 класі повинно бути не епізодичним, а системним.

Особливу увагу варто звернути й на психологічний аспект цього процесу. Л. М. Штомпель підкреслює значення таких чинників, як формування позитивної «Я-концепції», стимулювання саморозвитку старшокласників та забезпечення індивідуальної спрямованості їхнього розвитку [5, с. 42]. Ці положення безпосередньо стосуються і навчання граматики. Досить часто саме граматичні труднощі стають для учнів джерелом невпевненості, страху помилки та внутрішнього бар'єра в іншомовному спілкуванні. Якщо граматика подається переважно як система заборон, виправлень і контролю, учень сприймає її як перешкоду. Якщо ж вона подається як інструмент точнішого

висловлення думки, її навчальний потенціал істотно зростає. Тому доцільно є організовувати роботу з граматичним матеріалом так, щоб учень бачив власний поступ і відчував практичну цінність засвоєної структури.

Суттєвим для нашого дослідження є й підхід Д. Ларсен-Фрімен, яка розглядає граматику як взаємодію трьох складників: **form, meaning, use** [7, р. 4]. Цей підхід, на нашу думку, особливо продуктивний саме для учнів 10 класу, оскільки відповідає рівню їхнього інтелектуального розвитку. Старшокласник уже здатний усвідомити, що граматична форма існує не сама по собі, а пов'язана зі змістом і мовленнєвою ситуацією. Саме тому подання граматичного матеріалу в старшій школі має бути не ізольованим, а контекстуалізованим. Учень повинен бачити не лише модель, а й те, як вона функціонує в мовленні, який смисловий відтінок створює і в яких комунікативних умовах є найбільш доречною.

У праці «Лінгводидактичні засади навчання іноземної мови учнів старших класів загальноосвітніх навчальних закладів» зазначено, що процесуальний компонент навчання передбачає презентацію нового матеріалу, його активізацію та подальше використання в мовленнєвій діяльності [2, с. 186]. Крім того, у монографії В. Г. Редька наголошено, що система вправ має бути доступною для учнів певної вікової категорії, мати комунікативне спрямування, забезпечувати поступове ускладнення та повторюваність мовних операцій [3, с. 212-214]. На нашу думку, саме така організація роботи є найбільш доцільною для формування граматичних навичок у 10 класі. Вона дає змогу поєднати свідоме опрацювання правила з його практичним застосуванням, а також відповідає потребі старшокласників у змістовному, логічно вмотивованому навчанні.

Важливим є й те, що граматичні помилки учнів старшої школи не завжди свідчать про незнання правила. У CEFR зазначено, що під час виконання складніших комунікативних завдань точність мовлення може знижуватися, оскільки значна частина когнітивних ресурсів спрямовується на зміст висловлення [6, р. 133]. На нашу думку, це положення має важливе методичне значення. Учитель повинен аналізувати граматичну помилку не лише як порушення норми, а і як показник того, на якому етапі перебуває навичка. У реальному мовленні учень часто зосереджується насамперед на змісті, а граматичне оформлення ще не встигає стати повністю автоматизованим. Саме тому корекція граматичних помилок має бути педагогічно виваженою і спрямованою не лише на виправлення, а й на подальший розвиток навичок.

Отже, психолого-педагогічні особливості учнів 10 класів безпосередньо впливають на процес формування граматичних навичок. Розвиток абстрактного та критичного мислення, здатність до рефлексії, потреба в самостійності, посилення ролі мотивації, особистісного самовизначення та позитивної самооцінки створюють сприятливі передумови для свідомого засвоєння граматичного матеріалу [1, с. 12; 4, с. 195; 5, с. 42]. На нашу думку, саме тому навчання граматики в 10 класі має будуватися на поєднанні когнітивного, комунікативного й особистісно-орієнтованого підходів. Лише за таких умов

граматика сприйматиметься учнями не як формальна сукупність правил, а як необхідний інструмент точного, змістовного й доречного іншомовного спілкування [2, с. 186; 3, с. 214; 7, р. 4].

ЛІТЕРАТУРА:

1. Полонська Т. К. Профільне навчання іноземної мови учнів старшої школи : метод. рек. Київ : Педагогічна думка, 2014. 80 с.
2. Редько В. Г., Полонська Т. К., Басай Н. П. та ін. Лінгводидактичні засади навчання іноземної мови учнів старших класів загальноосвітніх навчальних закладів : навч.-метод. посіб. / за наук. ред. В. Г. Редька. Київ : Педагогічна думка, 2013. 360 с.
3. Редько В. Г. Шкільний підручник іноземної мови: проектування, конструювання, апробація : монографія. Київ : Педагогічна думка, 2022. 293 с.
4. Косянчук С. В. Старший шкільний вік як сенситивний період формування життєвої компетентності особистості. У: Компетентісно орієнтована освіта: якісні виміри. 2019. С. 195–196.
5. Штомпель Л. М. Педагогічні умови самореалізації старшокласників у навчально-виховному процесі ліцею : дис. ... докт. філософії. Київ, 2021. 192 с.
6. Council of Europe. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Companion Volume. Strasbourg : Council of Europe Publishing, 2020. 235 p.
7. Larsen-Freeman D. Grammar and Its Teaching: Challenging the Myths. ERIC Digest. 1997. 6 p.

Каленюк Юлія

здобувач другого рівня вищої освіти,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: Любащенко О. В., доктор педагогічних наук,

професор кафедри методики викладання української та іноземних мов і літератур

ГОТОВНІСТЬ УЧИТЕЛІВ МОВИ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ STREAM-ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАННЯ ШКОЛЯРІВ

Сучасна українська освіта перебуває в стані активного переходу до інтегрованих моделей навчання, які передбачають поєднання різних галузей знань і формування комплексних компетентностей учнів, що закріплено в Концепції розвитку STEM-освіти до 2027 року [1] та чинних державних освітніх стандартах. У цьому контексті актуалізується STREAM-підхід як розширення STEM та STEAM-освіти.

Еволюція STREAM-концепції розпочалася у 90-х роках XX ст., коли Джудіт Рамілі запровадила акронім STEM, замінивши попередній термін SMET для підкреслення зв'язків між наукою (Science), технологіями (Technology), інженерією (Engineering) та математикою (Math) [4, с. 20]. Згодом на початку XXI ст. Жорджетт Якман розширила цю рамку, додавши до концепції компонент мистецтва (Art), що дало початок STEAM, який пізніше вона більш